

Jæren

Sommerekskursjon
29. juni – 5. juli 2014

Botanisering ved Hå
(Foto: Bjørn Erik Halvorsen)

Telemark Botaniske Forening

TBF på Jæren 2014.

Innledning ved: Bjørn Erik Halvorsen.

I juni 2013 var TBF's ukestur gått til Bohuslän. Da sto Norge for tur i 2014. Styret i TBF hadde i flere år snakket om at vi skulle få Svein Imsland til å vise oss Jæren. Dette ble året da dette skulle realiseres. Svein er en veteran innenfor botanisk kartlegging i Rogaland, og fra sitt bosted nord i Stavanger hadde han nøye planlagt hvilke lokaliteter vi burde oppsøke.

Bryne Kro & Hotell, foto: Bjørn Erik Halvorsen.

Esther tok , tradisjonen tro, jobben med å finne overnattingssted. Valget falt på Bryne Kro & Hotell. Bryne ligger sentralt på Jæren, og var derfor et godt utgangspunkt for dagsturer. Vi var fornøyde med stedet, som fungerte fint for oss. Vi kunne for eksempel disponere en egen sal på kveldene, og det var der Trond Risdal hver kveld ledet den botaniske konkurransen.

Værgudene var svært snille med oss disse dagene. Inn over land lå ofte tunge bygeskyer. Men utrolig nok var det ikke nødvendig å ta på regntøyet på noen av dagsturene.

Naturen på Jæren er variert. Vi besøkte mange ulike biotoper. Mange steder består kysten av lave, men til dels bratte, knauser. Andre steder er sanddynene dominerende, og det er kanskje dette landskapet som Jæren er best kjent for. I Boknafjorden fins et utall av øyer som kan nås med bil. Hele området har et kystklima med mye nedbør og milde vintre. Dette gir en oseanisk flora med planter som en vanligvis må lenger syd i Europa for å finne.

Søndag 29. juni, ankomstdag.

Utover ettermiddagen ankom de 33 påmeldte deltakerne. Det ble felles middag, og Esther ønsket velkommen. Noen valgte også å ta en kveldstur der vi bodde, uten at det kom noen viktige botaniske oppdagelser.

Mandag 30. juni, Syd-Jæren.

Referent: Bjørn Erik Halvorsen.

Vi dro fra Bryne på vei 44 sydover. Første stopp ble ved **Kvassheim fyr** i Hå kommune. Kvassheim fyr ligger på Jærstrendene syd for Vigrestad. Vi østlendinger la merke til typiske planter på stedet. Her nevnes raigras *Lolium perenne*, landøyda *Senecio jacobaea* ssp. *jacobaea*, gåsemure *Argentina anserina*, gulmaure *Galium verum* ssp. *verum*, strandarve *Honkenya peploides* ssp. *peploides*, strandstjerne *Tripolium pannonicum* ssp. *maritimum*, krushøymole *Rumex crispus*, strandbalderbrå *Tripleurospermum maritimum* ssp. *maritimum*, strandkvann *Angelica archangelica* ssp. *litoralis*, svartknoppurt *Centaurea nigra*, strandrug *Leymus arenarius*, strandkål *Crambe maritima*, kystfrøstjerne *Thalictrum minus* ssp. *arenarium*, kattehale *Lythrum salicaria*, knortestarr *Carex otrubae*, tiriltunge *Lotus corniculatus* og beitestarr *Carex serotina* ssp. *serotina*. Spesiell oppmerksomhet vakte østersurt *Mertensia maritima* på den steinete stranda. Svein fortalte om de store mengdene med karve *Carum carvi*.

Revebjelle, foto: Bjørn Erik Halvorsen.

Vi fortsatte sydvestover, og neste stopp ble på sørsiden av **Hellvik** i Eigersund kommune. Ved parkeringa sto jærlupin *Lupinus perennis* og nordsjøssever

Hieracium seksjon *Cerinthoidea*. Vi gikk ut langs et våtmarksområde og registrerte rome *Narthecium ossifragum*, mengder av dikesoldogg *Drosera intermedia*, rundbelg *Anthyllis vulneraria* ssp. *vulneraria*, revebjelle *Digitalis purpurea*, blodtopp *Sanguisorba officinalis*, svartknoppurt *Centaurea nigra*, fjellmarikåpe *Alchemilla alpina*, pors *Myrica gale*, flekkmarihand *Dactylorhiza maculata* ssp. *maculata*, klokkelyg *Erica tetralix*, kystengkall *Rhinanthus minor* ssp. *monticola* (kan alternativt ha vært småengkall ssp. *minor*), fagerperikum *Hypericum pulchrum* og beitestarr *Carex serotina* ssp. *serotina*. Etter hvert kom vi ned i svabergene ved sjøen. Da dukket kystmyrklegg *Pedicularis sylvatica* ssp. *sylvatica*, sandstarr *Juncus balticus* og strandflatbelg *Lathyrus japonicus* ssp. *maritimus* opp.

Vi tok første kaffestopp i strandsonen før vi fortsatte videre vestover. Vi registrerte strandkjeks *Ligusticum scoticum*, strandkål *Crambe maritima*, grønnstarr *Carex demissa* og strandmelde *Atriplex littoralis*. Ved Mastrasanden dukket smørbukk *Hylotelephium maximum* og vendelrot *Valeriana sanbucifolia* opp. Et overraskende høydepunkt ble likevel når vi ble vist en bergsprekk med hjortetunge *Asplenium scolopendrium*. Langs stien tilbake til bilene passerte vi rognasal *Sorbus hybrida*.

Jærtistel i knopp, foto: Bjørn Erik Halvorsen.

Vi kjørte tilbake inn i Hå kommune. Det ble et stopp ved et hus i **Haver**. Vi gikk ut mot svabergene og ble vist jærtistel *Serratula tinctoria*. Den var foreløpig bare i knopp, men vi var godt fornøyd med å komme på stedet for å få sett den likevel. Det var fin utsikt fra knausene.

Neste stopp ble ved **Ogna**, Svingen grill. Selv om de fleste kjøpte seg is, var det botanikk som var hensikten med denne stoppen. Vi gikk under jernbanelinja og inn i skogen. Vi gikk forbi flekkgrisøre *Hypochaeris maculata*, englodnegras *Holcus lanatus*, rognasal *Sorbus hybrida* og skogflatbelg *Lathyrus sylvestris* før vi kom ut i sanddynene. Her fikk vi se mye spennende. Det begynte med sandvintergrønn *Pyrola rotundifolia* ssp. *maritima* og purpurmarihand *Dactylorhiza purpurella* ssp. *purpurella*. Videre utover dukket sandsiv *Juncus balticus*, dyneflangre *Epipactis helleborine* ssp. *neerlandica*, marinøkkel *Botrychium lunaria*, blåfjær *Polygala vulgaris*, villin *Linum catharticum*, ormetunge *Ophioglossum vulgatum*, myrflangre *Epipactis palustris*, blåstarr *Carex flacca* og hvitmaure *Galium boreale* opp. Vi fikk se på store mengder flekkmarihand *Dactylorhiza maculata* ssp. *maculata* når vi tok matpausa i skogen ved stien tilbake til bilene.

Dagens siste stopp ble ved **Fuglestadelva**. Dette er ved utløpet av Bjåvatnet ved Brusand. Her hadde Svein gjort første funn i Norge av smal vasspest *Elodea nuttallii*. Vi fant den også nå og noen eksemplarer ble fisket opp for fotografering. Ellers fant vi gulldusk *Lysimachia thyrsiflora*, kjempepiggeknope *Sparganium erectum*, vassgro *Alisma plantago-aquatica*, grøftesoleie *Ranunculus flammula* og sjøsivaks *Schoenoplectus lacustris* ved bruene.

Tirsdag 1. juli, Midt-Jæren.

Referent: Trond Risdal.

Vi startet dagen ved **Obrestad fyr**. Ned mot havet er en rikmyr som dessverre var noe beitet i år. Men vi fant landøyda *Senecio jacobaea* ssp. *jacobaea*, kystmyrklegg *Pedicularis sylvatica* ssp. *sylvatica*, loppestarr *Carex pulicaris*, jåblom *Parnassia palustris*, englodnegras *Holcus lanatus*, rund soldogg *Drosera rotundifolia*, myrfiol *Viola palustris*, hanekam *Lychnis flos-cuculi*, nebbstarr *Carex lepidocarpa*, kildeurt *Montia fontana*, dikeforglemmegei *Myosotis laxa* ssp. *caespitosa*, myrtistel *Cirsium palustre*, myrmaure *Galium palustre*, engstarr *Carex hostiana*, knegras *Danthonia decumbens*, paddesiv *Juncus bufonius*, tunsmåarve *Sagina procumbens*, bukkeblad *Menyanthes trifoliata*, ryllsiv *Juncus articulatus* ssp. *articulatus*, småsivaks *Eleocharis quinqueflora*, lyssiv *Juncus effusus*, tranebær *Oxycoccus palustris*, kattehale *Lythraceae salicaria*, myrklegg *Pedicularis palustris* ssp. *palustris*, tettegras *Pinguicula vulgaris*, kysttjernaks *Potamogeton polygonifolius*, skogstjerne *Trientalis europaea*, sandvier *Salix repens* ssp. *argentea*, klokkelyg *Erica tetralix*, dysiv *Juncus bulbosus* ssp. *kochii*, sumpkarse *Cardamine pratensis* ssp. *paludosa*, grøftesoleie *Ranunculus flammula*, engfiol *Viola canina* ssp. *canina* og strandsmelle *Silene uniflora* ssp. *uniflora*.

Mens noen hentet bilene gikk vi andre langs kysten mot **Hå gamle prestegård**. Vi noterte klourt *Lycopus europaeus*, tiggersoleie *Ranunculus sceleratus*, hønsegras *Periscaria maculosa*, vrangdå *Galeopsis bifida*, strandkvann *Angelica archangelica* ssp. *litoralis*, mannasøtgras *Glyceria fluitans*, andemat *Lemna minor*, myrtistel *Cirsium palustre*, grønnstarr *Carex demissa*, flekkmarihånd *Dactylorhiza maculata*, finnskjegg *Nardus stricta*, blokkebær *Vaccinium uliginosum*, blodtopp *Sanguisorba officinalis*, myrhatt *Comarum palustre*, slåttstarr *Carex nigra*, dikevasshår *Callitriche stagnalis*, knereverumpe *Alopecurus geniculatus*, blåkoll *Prunella vulgaris*, gåsemure *Argentina anserina*, bekkeblom *Caltha palustris* ssp. *palustris*, beitestarr *Carex serotina* ssp. *serotina*, skrub-bær *Chamaepericlymenum suecicum* og klengemaure *Galium aparine*.

Purpurmarihånd, foto: Svein Imsland.

Etter litt mat ved prestegården dro vi videre til **Orre**. her fant vi knoppsmåarve *Sagina nodosa* ssp. *nodosa*, vill-lin *Linum catharticum*, småengkall *Rhinanthus minor*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, purpurmarihånd *Dactylorhiza purpurella* ssp. *purpurella*, stortveblad *Listera ovata*, rundbelg *Anthyllis vulneraria* ssp. *vulneraria*, gulmaure *Galium verum* ssp. *verum*, bitterbergknapp *Sedum acre*, blåstarr *Carex flava*, dyneflangre (jærflangre) *Epipactis helleborine*

ssp. neerlandica var. *neerlandica*, storblåfjær *Polygala vulgaris*, islandsgrønnkurle *Coeloglossum viride* *ssp. islandicum*, marinøkkel *Botrychium lunaria*, lodnerubblom *Draba incana* og i et fuktigere parti så vi skjoldblad *Hydrocotyle vulgaris*, myksivaks *Eleocharis mamillata* *ssp. mamillata*, sandsiv *Juncus balticus*, grøftesoleie *Ranunculus flammula*, harerug *Bistorta vivipara* og sløke *Angelica sylvestris*.

I **Orreskogen** fant vi store mengder med stortveblad *Listera ovata* samt nikkevintergrønn *Orthilia secunda*, bulkemispel *Cotoneaster bullatus*, leddved *Lonicera xylosteum*, kystfrøstjerne *Thalictrum minus* *ssp. arenarium* og breiflangre *Epipactis helleborine* *ssp. helleborine*. Utover til sanddynene på Orre fant vi strandflatbelg *Lathyrus japonicus*, strandrug *Leymus arenarius*, småengkall *Rhinanthus minor*, gulmaure, kystfrøstjerne *Thalictrum minus* *ssp. arenarium*, strandreddik *Cacile maritima* *ssp. maritima*, åkertistel *Cirsium arvense* *ssp. arvense*, bitterbergknapp *Sedum acre*, marehalm *Ammophila arenaria*, åkerdylle *Sonchus arvensis* var. *arvensis*, hestehov *Tussilago farfara* og strandkveke *Elytrigia juncea*.

Ved en bekk ved Orre friluftsmuseum stod noen kjempeeksemplarer av vassveronika *Veronica anagallis-aquatica* samt bladfaks *Bromopsis benekenii* og engforglemmegei *Myosotis scorpioides* var *scorpioides*.

På sandyner ved **Borestranda** fant vi gjeldkarve *Pimpinella saxifraga* *ssp. saxifraga*, sandnattlys *Oenothera oakesiana*, strandflatbelg *Lathyrus japonicus*, strandreddik *Cacile maritima* *ssp. maritima* og strandkveke *Elytrigia juncea*.

Dagens siste lokalitet var noen dynetrau ved **Vigdelsstranda** hvor vi fikk se dverglin *Radiola linoides*, musestarr *Carex serotina* *ssp. pulchella* og sandsiv *Juncus balticus*.

Masse nye arter for de fleste, fine lokaliteter og været var utmerket hele dagen.

Onsdag 2. juli, Fridag.

Referent: Bjørn Erik Halvorsen.

Fridagen ble brukt på ulike måter. En bil dro inn i Ryfylke for å lete etter botaniske sjeldenheter. Noen dro rett vestover og kom for eksempel innom Frafjord. De fleste valgte å være turister på Jæren og i Stavanger-området. Uansett, det ble en innholdsrik dag for alle, og mange hadde mye å fortelle om på kvelden. Tronds botaniske konkurranse blir også ekstra vanskelig etter en slik dag, fordi få har sett hva han har tatt med seg i posen.

Torsdag 3. juli, Nord-Jæren og Rennesøy.

Referent: Bjørn Erik Halvorsen.

Første stopp denne dagen ble i **Klepp** (Klepp kommune). Her kunne Svein vise oss et par spesielle ting ved den gamle hovedveien gjennom tettbebyggelsen. Grønnor *Alnus viridis* er blitt plantet langs veien, og den ser nå ut til å ha etablert seg i området. Dette var en ny art for de fleste. Ellers fikk vi se avblomstret musenumpe *Myosurus minimus*, platanlønn *Acer pseudoplatanus* full av frukter og brekkavie *Salix glauca* x *phylicifolia*.

Neste stopp ble ved **Kattalandsvågen** i Orrevannet. Orrevannet er et svært næringsrikt vann på grunn av mye tilsig fra landbruket omkring. Dette stedet kunne by på mye forskjellig. Vi parkerte på en mindre vei på Klepp-siden av vannet. Vi måtte langs dyrket mark for å komme ned til vannet og underveis passerte vi f. eks. storhjelme *Aconitum napellus* ssp. *lusitanicum* (hageflyktning), korgpil *Salix viminalis* og fin engforglemmegei *Myosotis scorpioides* ssp. *scorpioides*. Men det var nede ved vannet at de mest spennende tingene var å finne. Høydepunktene var soleigro *Baldellia repens* og nålesivaks *Eleocharis acicularis*, og ellers registrerte vi evjesoleie *Ranunculus reptans*, myrmaure *Galium palustre*, småengkall *Rhinanthus minor* ssp. *minor*, trådsiv *Juncus filiformis*, sumpsivaks *Eleocharis palustris*, vasspepper *Persicaria hydropiper*, mannasøtegras *Glyceria fluitans*, knereverumpe *Alopecurus geniculatus*, flaskestarr *Carex rostrata*, hesterumpe *Hippuris vulgaris*, paddesiv *Juncus bufonius*, krustjønnaks *Potamogeton crispus* og vassgro *Alisma plantago-aquatica*. Stedet kunne ellers by på både nikkebrønsle *Bidens cernua* og flikbrønsle *Bidens tripartita*. På veien tilbake til bilene fant vi lodnestorkenebb *Geranium molle* i et beitet område.

Vi kjørte nå over i Sola kommune og stoppet ved **Solastrand**. Langs med bekken ut mot stranda sto nordlandsstarr *Carex aquatilis* ssp. *aquatilis*, tiggersoleie *Ranunculus sceleratus* og kildegras *Catabrosa aquatica*.

Vi fortsatte nå opp til **Randabergfjellet** (Randaberg kommune), som ligger helt på nordspissen av halvøya mot Boknafjorden. Det ble mange veikryss og rundkjøringer underveis, så det tok litt tid før bilene fant fram til parkeringa på toppen. Vi tok den første matrasten med fin utsikt mot øyene. Vi kunne så vidt skimte Karmøy i disen. Det var mye storfrytle *Luzula sylvatica* på stedet, og en runde i området ga oss kristtorn *Ilex aquifolium*, åkervortemelk *Euphorbia helioscopia*, norsk bjørnebær *Rubus nemoralis*, fagerrogn *Sorbus meinichii* og begerhagtorn *Crataegus rhipidophylla*.

Vi fant nå fram til E39 og kjørte gjennom den 5,8 km lange tunellen ut til Mosterøy (Rennesøy kommune), og fortsatte videre til **Utstein kloster**. Det ble

for liten tid til at vi rakk å se dette godt bevarte klosteret fra middelalderen innvendig. En liten runde i urtehagen ble det likevel tid til, og langs veikanten blomstret filtkongsløys *Verbascum nigrum*.

Pusleblom, foto: Bjørn Erik Halvorsen.

Vi kjørte så ut på **Fjøløy**, og gikk ut mot de gamle skyttestillingene. Denne turen kunne by på hvit myrtistel *Cirsium palustre*, flott revebjelle *Digitalis purpurea*, englodnegras *Holcus lanatus*, blankburkne *Asplenium adianthum-nigrum* og kystbergknapp *Sedum anglicum*. Svein ledet oss til en plass med purpurlyng *Erica cinerea*. I havna på nedsiden tok vi resten av matpakka, og etterpå ga en runde i strandsonen oss glisnestarr *Carex distans*, havbendel *Spergularia media*, saltbendel *Spergularia salina*, strandkryp *Glaux maritima*, knoppsmåarve *Sagina nodosa* ssp. *nodosa*, og etter noe leting også pusleblom *Anagallis minima* og buestarr *Carex maritima*. Langs veien tilbake til bilene fant Svein grannsisv *Juncus minutulus* til oss.

Vi kjørte derfra tilbake til E39 og gjennom den 4,4 km lange tunellen til Rennesøy hvor vi stoppet ved **Mortavika** ferjeleie. Vi botaniserte på svabergene på østsiden av fergeleiet og fikk notert rosenrot *Rhodiola rosea*, mye tusengyllen *Centaurium littorale*, kystbergknapp *Sedum anglicum*, flatsiv *Juncus compressus*, forvillet svartsurbær *Aronia melanocarpa*, blodtopp *Sanguisorba officinalis*, landformen av tusenblad *Myriophyllum alterniflorum*,

bråtestarr *Carex pilulifera*, rundbelg *Anthyllis vulneraria* ssp. *vulneraria* og skjoldbærer *Scutellaria galericulata*.

Den siste stoppen denne dagen ble på sydøstsiden av Rennesøy, ved en liten bekk ved **Dale**. Her dukket flere spennende ting opp, og spesiell oppmerksomhet fikk slakkstarr *Carex remota*, skogfredløs *Lysimachia nemorum* og kystmaigull *Chrysosplenium oppositifolium* (avblomstret). Stedet kunne også by på skogsvinerot *Stachys sylvatica*.

Fredag 4. Juli., Stavanger-området.

Referent: Bård Haugsrud.

Vi startet dagen i **Hafrsfjord** med å se monumentet «**Sverd i fjell**», et minnesmerke med 3 loddrette sverd som står i berget og er over 9 meter høye. Det er laget av skulptøren Fritz Røed og ble avduket av daværende kong Olav i 1983.

«Sverd i fjell», foto: Bård Haugsrud.

Vi vandret herfra langs Madlaveien ved fjorden. I skrenten på innsiden av veien ble det demonstrert kryssningen mellom klatre- og parkslirekne *Fallopia baldschuanica* x *Reynoutria japonica*. Her vokste også kristorn *Ilex aquifolium*, kjempeslikrekne *Reynoutria sachalinensis* og bergflette *Hedera Helix*. Vi gikk videre langs sykkelstien ved stranda, av arter kan nevnes janpanpestrot *Petasites japonicus*, lappvier *Salix lapponum*, engknoppurt *Centaurea jacea* og fortiriltunge *Lotus pedunculatus* var. *pedunculatus* (innsådd av veivesenet). I Madlalia viste først Svein oss hvitpestrot *Petasites albus* før vi gikk opp til et gartneri der det i veikanten / på brakkmark vokste armensk bjørnebær *Rubus armeniacus*, den meget sjeldne åkermarikåpe *Aphanes arvensis*, dvergsmyle *Aira praecox*, et siv – antakelig grannsisv *Juncus minutulus*, åkerstokenebb *Geranium dissectum* og åkervortemelk *Euphorbia helioscopia*.

Neste stopp var **Sandalsbekken i Madla**. Vi så kjempepiggeknopt *Sparganium erectum*, byhøymol *Rumex obtusifolius*, klovasshår *Callitriche hamulata*, dikevasshår *Callitriche stagnalis*, stormjølke *Epilobium hirsutum*, vassmynte *Mentha aquatica*, gråmynte *Mentha longifolia* (bare i knopp) og bred dunkjevle *Typha latifolia*.

Brudelys, foto: Bjørn Erik Halvorsen.

Lunchen ble inntatt nær **Mosvatnet** før vi tok runden rundt vannet, noe som skulle by på problemer for enkelte som vi skal se... Vi gikk ned til vannkanten, og der sto noen praktfulle brudelys *Butomus umbellatus*. Ute på vannet svømte det sothøner med unger. Balanserte man på en stokk ned i sumpen, kunne det bli nærbilder. Torbjørn var ikke helt heldig med dette og måtte sy noen sting på legevakta. Deretter var han «fit for fight» igjen! Det vokste litt av hvert rundt vannet, men vi måtte passe oss litt da stien var en yndet jogge- og turvei. Det ble vist kystbjørnekjeks *Heracleum sphondylium* som vokste rikelig, prydbriungebær *Rubus spectabilis*, kjempemjødurt *Filipendula kamtschatica*, mongolspringfrø *Impatiens parviflora* og igjen kjempeslirekne *Reynoutria sachalinensis*. I midtrabatten på motorveien like ved vokste en marihand (purpurmaraihand?) som vi beskuet fra broa over veien. Tilbake til bilene hadde noen blitt fragått / gått seg litt vill, så det tok litt tid før vi dro til neste stopp.

Store Stokkavatnet. Vinden hadde økt på, nede ved vannet ble det en liten kafferast, og noen tok resten av nistematen sin. Det vokste amerikahumleblom *Geum macrophyllum* langs stien, her avblomstret, men vi fant ett blomstrende eksemplar ved parkeringen på en skyggefull vokseplass. Ved Kornblomstveien fikk vi se en raritet som «ikke vokser i Norge». Det var grønn engelskkarse

Rorippa nasturium- aquaticum som sto i en liten bekk, det meste slått ned, men litt sto igjen for de som var ute etter et fotomotiv. Det var en ny art for mange. Nede ved Stokkavatnet igjen, fikk vi se en sopp som heter Judasøre *Auricularia auricula-judae* samt balastsiv *Juncus tenuis*. Tiden går fort når man er på tur, og nå var det på tide å dra tilbake til Bryne Kro- og Hotell for ukas siste middag og konkurransen fra Tronds utvalgte planter. Rigmor hadde bursdag, 70-år, og spanderte like godt champagne på alle sammen etter middagen!

Lørdag 5. juli, avreisedag.

Referat ved: Bjørn Erik Halvorsen.

Etter frokost dro deltakerne hjemover eller til andre feriemål. Det hadde vært noen innholdsrike botaniske dager. Vi hadde virkelig fått oppleve Jæren. Svein hadde vært en utmerket guide for oss. Han hadde lagt ned mye arbeid i å forberede dagene, og jeg vil benytte anledningen til å sende ham et varmt:

Tusen takk!!